

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พิรพงศ์ เสนโสภา : นาฏยประดิษฐ์ของพนอ กำเนิดกาญจน์ (THE CHOREOGRAPHY OF PANOR KAMNERDKARN) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 377 หน้า. ISBN974-635-224-5.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาชีวประวัติ และผลงานทางด้านนาฏยศิลป์อีสาน ตลอดจนค้นกระบวนการประดิษฐ์ทำเชิง อันสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตามแบบอาจารย์พนอ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาผลงานอันเก่าแก่ ซึ่งเป็นที่นิยม และทำให้อาจารย์พนอมีชื่อเสียงเป็นที่ประจักษ์แพร่หลาย ทำเชิงจากลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากอาจารย์พนอ โดยตรง การแสดงทั้ง 4 ชุด ได้แก่ 1. เชิงบายศรี 2. เชิงกระต๊อบ 3. เชิงหมี่ซิด และ 4. เชิงสระแอ

จากการศึกษาพบว่าอาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์ เป็นผู้ประดิษฐ์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์อีสาน ซึ่งปรากฏผลงานปรากฏตั้งแต่ พ.ศ. 2486-2536 นับเป็นเวลานานกว่า 50 ปี นาฏยศิลป์อีสานของอาจารย์พนอ นั้น แบ่งเป็นประเภทได้ 5 ประเภทดังนี้ 1. พิธีกรรมและความเชื่อ 2. สะท้อนวัฒนธรรม 3. แสดงถึงชนเผ่าหรือชนกลุ่มน้อย 4. เลียนแบบกิริยาสัตว์ และ 5. นาฏยบริสุทธิ์ และ พบว่า มีเอกลักษณ์เฉพาะ ดังนี้ 1. การวาดวงอย่างอิสระของส่วนแขนและข้อมือ 2. การใช้มือจับใช้เพียงกदनิ้วชี้จรดแต่ไม่ชิดกับหัวแม่มือแล้วนิ้วมือทั้งสามปล่อยตามอิสระ อีกทั้งพริ้วนิ้วมือขณะเคลื่อนไหวมือจับเปลี่ยนเป็นวง 3. การเคลื่อนไหวเข้าพบว่าเน้นที่จังหวะเข้า ขณะสะดุ้งขึ้นเป็นหลักด้วยการเดินย่ำเท้าสลับกันขวาและซ้ายและดัดสันเท้าลอยสูงจากพื้น 4. การทางตัวมีทั้งโน้มหรือก้มไปข้างหน้า และเอนมาข้างหลัง แต่เมื่อทรงตัวตรงจะผ่นอกกลมเนื้ออย่างอิสระ และ 5. ศีรษะจะเอียงสลับกันขวาและซ้ายอย่างอิสระเช่นกัน

กระบวนการประดิษฐ์ทำเชิงตามแบบของอาจารย์พนอ ได้ศึกษาแนวทางในการออกแบบทำเชิง โดย 1. ศึกษาจากทำเชิงของนางเทียม 2. ทำเชิงจากหมอลำ 3. ประดิษฐ์ทำเชิงขึ้นใหม่ โดยประยุกต์จากทำดั้งเดิม 4. ประดิษฐ์ทำเชิงขึ้นใหม่ เกิดเป็นแม่ทำเชิงเฉพาะตัว และ 5. เกิดเป็นชุดเชิงตามแบบของอาจารย์พนอ กำเนิดกาญจน์

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้อาจารย์พนอ มีผลงานทางด้านนาฏยศิลป์อีสานอย่างมากหลาย และมีชื่อเสียงแพร่หลาย คือ อาจารย์พนอ มีโอกาสได้คิดประดิษฐ์นาฏยศิลป์อีสานในราชสำนัก นานถึง 18 ปี ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า อาจารย์พนอ คือ นาฏยศิลปินผู้มีบทบาทต่อประวัติศาสตร์นาฏยศิลป์อีสาน ซึ่งผลงานทั้งหมดล้วนเป็นแบบอย่างและเป็นแนวทางต่อการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏยศิลป์ สืบไป

ภาควิชา นาฏยศิลป์
สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย
ปีการศึกษา 2539

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม